

BRAZİLİYANIN VERGİ SİSTEMİ

Vergi bazası

Braziliyanın vergi sistemi, mürəkkəbliyi ilə yanaşı, həm də yüksək olması ilə fərqlənir. 1998-ci ildə təsbit edilmiş Konstitusiyada Braziliyanın vergi sisteminin vergi tutmanın əsas prinsipləri, müxtəlif səviyyəli vergi orqanlarının səlahiyyətləri və vergi gəlirlərinin bölüşdürülməsi prosesini əks etdirən əsas müddələri göstərilmişdir.

Konstitusiyaya əsasən, vergilər federal hökumət, dövlət və bələdiyyə idarələri tərəfindən müəyyən edilə bilər. Bu, Braziliya qanunun əsas xüsusiyyətidir. Bu qanun federasiyanın bütün subyektlərinə vergi tutmanın hüquqlarına təminat verir və müxtəlif səviyyəli orqanlar tərəfindən hansı vergi, rüsum və məcburi tutulmaların toplanmasını müəyyən edir. Braziliyada vergilər üç qrupa bölünür:

Federal hökumət:

- Xarici ticarət əməliyyatlarına vergi – mal və xidmətlərin idxalı və ixracı;
- Gəlir vergisi;
- Sənaye məhsullarına vergi – ƏDV kimi tutulur;
- Maliyyə əməliyyatlarına vergi – kredit və mübadilə, sığorta, fond və s.;
- Kənd təsərrüfatı məqsədi ilə istifadə olunan torpağa vergi.

Ştatlarn hökuməti:

- Malların dövriyyəsinə və daşıma xidmətinə vergi – ƏDV kimi tutulur;
- Nəqliyyat vasitələrinə vergi;
- Hədiyyə və vəsiyyət edilmiş əmlaka vergi.

Bələdiyyə administrasiyası:

- Xidmətə görə vergi – ştat səviyyəsində vergiyə cəlb olunan xidmətlər istisna olmaqla ;
- Şəhər yerlərində tikinti və istifadəyə görə vergi;
- Hədiyyə edilmiş əmlaka görə vergi.

Konstitusiyə mərkəzi hökumətə federal qanunlar tərəfindən müəyyən edilmiş şərtlər altında sosial məqsədlər və ya peşəkar və iqtisadi qrupların şəraitlərinin dəyişdirilməsinə yönəlmiş məcburi tutulmaları (yığımları) həyata keçirməyə imkan verir. Ştat və bələdiyyələr öz ərazilərini əhatə edən yeni yığımlar tətbiq etmək imkanına malikdirlər. Tətbiq edilən yığımlar arasında əsas hesab edilənlər aşağıda sadalananlar hesab edilir və federal qrupa aiddir:

- sosial təminatın maliyyələşdirilməsinə (CO-FINS) – vergi dərəcəsi 7,6% təşkil edir;
- sosial inteqrasiyası və federal işçilərin təmin olunmasına (PIS/PASEP) – vergi dərəcəsi 1,65% təşkil edir;
- sosial sığortaya;
- hüquqi şəxslərin xalis gəlirindən tutulan sosial yığımları (CSLL) – vergi dərəcəsi 9% təşkil edir;
- həyata keçirilən maliyyə əməliyyatlarından tutulan yığımları (CPMF).

Braziliya vergisinin əsas məqsədi bütün

səviyyələrdə dövlət orqanlarının vəzifələrinin həyata keçirilməsi üçün lazımı şəraitin yaradılmasıdır. Lakin bəzi vergi növləri xüsusilə pul və sənaye siyasətinin aləti kimi dövlət tərəfindən istifadə olunan maliyyə əməliyyatlarına və sənaye məhsullarına görə vergilər tənzimləyici xarakter daşıyır.

Konstitusiyə federal hökumət, ştat və bələdiyyə arasında məcburi vergi köçürmələrini (trasferlərini) müəyyən edir. Bu transferlər birbaşa və ya xüsusi yaradılmış fond vəsaitləri hesabına ola bilər. Onlar federal hökumətdən ştat və ya bələdiyyələrə, ştatlardan isə bələdiyyələrə doğru yönəldirlər. Məcburi transferlərin siyahısı:

- ştat və bələdiyyələr müvafiq büdcə vəsaitindən, ştat və ya bələdiyyələrə təbə olan müəssisə və təşkilat vəsaitlərindən, federal subyektlər tərəfindən təsis edilmiş və maliyyələşdirilmiş təşkilat vəsaitlərindən ödənilən gəlir vergisi toplayırlar;
- bələdiyyənin ərazisində yerləşən kənd təsərrüfatı məqsədi ilə istifadə olunan torpaqlardan tutulan verginin 50%-i bələdiyyələrə aiddir;
- bələdiyyənin ərazisində qeydiyyatdan keçirilmiş nəqliyyat vasitələrinə görə tutulan verginin 50%-i

bələdiyyələrə aiddir;

- malların dövriyyəsi və daşınma xidmətinə görə tutulan verginin 25%-i bələdiyyələrə aiddir;
- maliyyə əməliyyatlarına və qızıl ilə bağlı sövdələşmələrə görə tutulan verginin 30%-i ştata, 70%-i isə bələdiyyələrə aid edilir.

Vəsait köçürmələri (transferləri) üçün aşağıda sadalanan fondlardan istifadə edilir:

- İxrac məhsulları üçün kompensasiya fondu – sənaye məhsullarına tutulan verginin 10%-dən yaradılmışdır. Fondan ayrılan vəsait sənaye məhsulunun ixrac həcminə proporsional olaraq bölüşdürülür. Fondan ayrılan vəsaitin maksimum payı kapitalın 20%-dən artıq ola bilməz;
- Ştatların inkişafı fondu – sənaye məhsulları və gəlirdən tutulan verginin 21,5%-ndən yaradılmışdır. Fondan ayrılan vəsait ştatlar arasında əhalinin sayına görə mütənasib, adambaşına düşən gəlirə görə isə tərs mütənasib olaraq bölüşdürülür;
- Bələdiyyələrin inkişafı fondu – sənaye məhsulları və gəlirdən tutulan verginin 22,5%-dən yaradılmışdır. Fondan ayrılan vəsait bələdiyyələr arasında əhalinin sayına görə mütənasib olaraq bölüşdürülür, 10%-i isə ştatların paytaxtlarında yerləşən bələdiyyələrə ötürülür;
- Regionların inkişafı fondu – şimal, mərkəzi-qərb və şimal-şərq bölgələrinin inkişafının maliyyələşməsinə yönəlmişdir və sənaye məhsulları və gəlirdən tutulan verginin 3%-dən yaradılmışdır.

Fondlar tərəfindən gəlirdən tutulan verginin 47%-i, sənaye məhsullarından tutulan verginin isə 57%-i ştat və bələdiyyələrə yönəldilir.

Fiziki şəxslərdən gəlir vergi

Braziliya sakinləri ilə yanaşı xarici vətəndaşlar da beynəlxalq gəlirlər üzrə vergitutma obyektləri hesab edilirlər. Braziliya ikiqat vergitutmanın aradan qaldırılmasına dair saziş imzalayıb. Bu sazişlərin mahiyyəti ondan ibarətdir ki, Braziliya sazişlərdə nəzərdə tutulan məhsullar üzrə xarici vətəndaşları və eyni zamanda, xaricdə fəaliyyət göstərən Braziliya vətəndaşları ikiqat vergi tutumundan azaddırlar.

Vergiyə cəlb edilən gəlir bütün pul-kredit məbləğini və əlavə müavinətləri özündə əks etdi-

rir. Xarici vətəndaşlar üçün isə əlavə olaraq yaşayış, təhsil, avtomobil, tibbi və digər yaşam üçün tələb olunan xərcləri özündə əks etdirir. Əlavə olaraq vergiyə cəlb olunan gəlirdən tutulmalara aiddir:

- öhdəliyində (himayəsində) olan şəxsə görə xərclər – hər ay 126 dollara qədər (bir şəxsə görə);
- sosial təminatla görə ayırmalar;

- Braziliya məhkəməsinin qərarı ilə aliment ödənişləri;
- təhsil üçün xərclər – hər il 2 373 dollara qədər (bir şəxsə görə);

Braziliya şirkətlərinin fiziki şəxslərə ödənişləri üçün vergi dərəcələri aşağıdakı mütərəqqi cədvələ uyğun olaraq ayda bir dəfə şəxsi gəlir vergisindən daxil olmalıdır.

Gəlir vergisinin mütərəqqi cədvəli

Aylıq gəlir	Vergi dərəcəsi	Tutulmuş verginin həcmi
1 257 dollara qədər	vergidən azdır	0 dollar
1 257 – 2 512 dollar arasında	15%	188 dollar
2 512 dollardan çox	27,5 %	502 dollar

- bərpa edilməli olan tibbi və stomatoloji xərclər;
- Braziliyanın özəl pensiya proqramına qoyuluşlar (illik vergiyə cəlb olunan gəlirin 12%-dən çox olmayaraq).

Xarici daxilolmalar – "carne-leo"

Verginin tutulması mexanizmi yalnız Braziliya şirkətləri tərəfindən fiziki şəxslərə ödənişlərə tətbiq edilir. Xarici daxilolmalardan vergi həmin mütərəqqi cədvələ uyğun olaraq tutulur, yalnız fiziki şəxs vergini carne-leo rejimi vasitəsi ilə ayın sonuncu iş günü ödəməlidir.

Hüquqi şəxslərdən gəlir vergisi – fiziki şəxslərdən gəlir vergisi ödəyən şəxsi təşkilatlar istisna olaraq bütün təşkilatlardan tutulur, vergi dərəcəsi 25%-dir.

Sənaye məhsullarına vergi – vergi dərəcəsi 10%-dən 25%-dək təşkil edir.

Malların dövriyyəsi və daşınma xidmətinə görə vergi – vergi dərəcəsi 17%-dən 25% arasında təşkil edir.

Xidmətə görə vergi – Malların dövriyyəsi və daşınma xidmətinə görə vergi tutulmadıqda, vergi dərəcəsi 2%-dən 5% arasında təşkil edir.

Daşınmaz əmlak vergisi

Braziliya vətəndaşları kimi xarici vətəndaşlarda vergi obyektinə hesab edirlər. Braziliyada daşınmaz əmlak vergisini üç qrupa bölmək olar:

- **Federal hökumət vergisi** – bura federal Braziliya hökumətinin (União) və ya Braziliya Hərbi Dəniz (Marinha) ərazisində yerləşən əmlak aiddir. Bu daşınmaz əmlaklar üçün hər il göstərilən qayda vergi ödənilməlidir;
- **dövlət torpaqlarından istifadəyə görə vergi** (daşınmaz əmlakın dəyərinin 0,001% - nə bərabərdir);

- **daşınmaz əmlakın satılmasından vergi** (Laudemio) (daşınmaz əmlakın dəyərinin 2,5% - 5% arasında tutulur).

- **Ştat vergisi** – bura yalnız ştata aid olan daşınmaz əmlakdan vergi tutulur. Vergi tutma qaydası federal qrup üzrə vergidə olduğu kimidir. Bilmək lazımdır ki, bu növ vergi şəhərin ərazisində yerləşən əmlak, imperator ailəsinə məxsus əmlak, Katolik kilsəsi və fərdi şəxs üçün istifadə edilir. Bu əmlaklara fərdi sahibkarlar tərəfindən nəzarət edilir. Braziliyada bu növ əmlakları əldə edərkən "Foro" və "Laudemio"nu ödəmək öhdəliyindən yan keçmək mümkündür.

- **Bələdiyyə vergisi** – vergi əmlakın satışı zamanı onun dəyərinin 2%-dən 5%-dək tutulur. Bələdiyyə vergisi satış zamanı yeganə məcburi ödənilməli vergi qrupudur.

Göstərilən bütün qrup vergilər əmlakın satışı zamanı alıcı tərəfindən ödənilir. Əmlak alındığı zaman verginin ümumi məbləği 2%-dən 15%-dək təşkil edə bilər.

Daşınmaz əmlakın icarəyə verilməsindən alınan gəlirdən vergi

Braziliyada əmlakın icarəsindən alınan ümumi gəlirin 15% dərəcəsində vergi ödənilməlidir. Gəlirindən vergi tutulmayan və ya yalnız 20% -ə qədər tutulan ölkə rezidentləri üçün daşınmaz əmlakın icarəsindən alınan gəlirdən 25% vergi tutulur.

Braziliya rezidentləri

Daimi viza

Daimi viza ilə Braziliyaya gələn şəxslər yerli sakinlər kimi gəldikləri gündən etibarən vergi ödəyirlər. Daimi iş vizası icraçı funksiyasını daşıyan şəxslərə təqdim edilir. Məsələn, baş direktora və s.. Braziliya şirkətlərinin daimi vizası olan şəxslərin işlə təmin edilməsi məsələsinin əsas iki üsulu var:

- Müqavilə əsasında işə götürmə – şirkət aylıq əmək haqqını, iş və vergi üzrə öhdəlikləri öz üzərinə götürür;
- Müqavilsiz işə götürmə – bu zaman şirkət götürülən işin əvəzində pro labore - Braziliyada qona-

rar əsasında ödəniş edir.

Müvəqqəti viza

Braziliyanın hüquqi şəxsləri yanında işçi kimi çalışmaq məqsədi ilə gələn şəxslər yerli sakinlər kimi gəldikləri gündən etibarən vergi ödəyirlər. Sakinlərdən fərqli olaraq beynəlxalq gəlir vergisi də ödəyirlər.

İşçi vizası

Bu şəxslərə 90 gün ərzində ölkədə qalmağa icazə verilir. Bu vizadan ölkəyə qısa müddətə gələn şəxslər istifadə edir. Məsələn, işgüzar razılaşmalar kimi. Belə halda Braziliyanın hüquqi şəxsləri tərəfindən əmək haqqı və ya maliyyə kompensasiyasının ödənilməsinə ehtiyac yoxdur.

Repatriasiya (geri qaytarılma) prosesi

Braziliyadan gedərkən şəxslər gediş tarixinə qədər gəlirlərindən vergi ödəmələri haqqında məlumat verməlidirlər. Vergi ödəyicisi, gəlir vergisinin qaytarılması üçün vəsatət verməlidir və qeyri-rezident vergi statusunu almaq məqsədi ilə vergi arayışı almaqdır. Bu arayış ona Mərkəzi Bankdan ödədiyi bütün aktivlərin qeri qaytarılmasına icazə verilməsinə imkan yaradır.

Aida Bağirova